

Érdekes, hogy a rossz gyűjthetőség ellenére a leletanyagban meglepően sok kis pattinték szerepel.

A földúttól K-re eső villanyoszlop vonalában, de az út Ny-i oldalán, a frissen boronált, száraz, hantos szántásban kb. 60×30 méteres koncentrációban (2. sz. leletkoncentráció) kerültek elő a leltek, köztük radiolarit- és kvarcporfirszilánkok. A koncentrációtól ÉNy-ra mintegy 150 méteren át találtunk még szórványosan szilánkokat, míg délkelet felé egészen az 1. számú koncentrációig, a műúttól számított első villanyoszlop környékéig találtunk leleteket. Ez utóbbi helyen a földúttól kb. 20 méterre gyűjtöttünk még.

Az áprilisban előkerült bifaciális töredéke a kvarcporfíros – radiolaritos 2. koncentrációhoz, a Péntek Attila által korábban gyűjtött két levéleszköz az 1. koncentrációhoz tartozik. A néhány száz lelet tipológiailag a középső paleolitikumból származik.

MARKÓ ANDRÁS

35. Berekfürdő, Veres Péter utca 9.

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) I

2003 márciusában a karcagi rendőrkapitányságról telefonon értesítették a múzeumot, hogy Berekfürdő fenti címén (hrsz.: 309), faültetéskor emberi csontokra bukkantak. A helyszíni szemlén a rendőrök is részt vettek. Megállapítottuk, hogy a csontváznak éppen a koponyájára ástak rá.

A lekerekített sarkú, keskeny téglalap alakú gödörben feküdt a nyújtott helyzetű, ÉNy-DK tájolású csontváz. Melléklete nem lévén, a sírt keltezni nem tudtuk, a csont állaga alapján csak azt valószínűsíthettük, hogy a temetkezés nem újkori, hanem a történelmi időkből származik.

Munkatársak: Tárnoki Judit régész, Hegedűs Gabriella gyűjteménykezelő.

CSÁNYI MARIETTA

36. Beret, Babar-tető (Szőlőskert)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő

2003. december 16-án bejelentés érkezett a Herman Ottó Múzeumba Gulyás Károlytól, Beret polgármesterétől, miszerint a község határában adótorony alapozásakor a munkagép emberi koponyát bolygatott meg. A helyszínen megállapítottuk, hogy a 10×10 méteres alapozási gödörben 1 m mélyen előkerült embercsontok régészeti korból származnak. Az elvégzett leletmentés során egy K-Ny-i tájolású, a bal oldalán, zsugorított helyzetben fekvő, hiánytalan, és viszonylag jó megtartású csontvázat tártunk fel. Sírgödört nem tudtunk megfigyelni, és mellékleteket sem találtunk. Az elhunyt ölében egy jellegtelen őskori kerámiatöredék feküdt. A rítus és a cseréptöredék alapján a temetkezést őskorinak határoztuk meg. A dombot a leletmentés időpontjában hó borította, így a környező területeket nem tudtuk bejárni, a temetkezés korát nem tudtuk pontosítani.

CSENGERI PIROSKA

37. Beszterec, Gyalap-tanya

(Szabolcs-Szatmár-Bereg) Ő, H

2003. június 10–27. között a lelőhelyen a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézete hitelesítő ásatást folytatott.

2003. június elején Németh Péter segítségével felkerestük a valamikori temetőt. A honfoglalás kori sírmezőről először Kiss Lajos a nyíregyházi múzeum igazgatója számolt be az ott elvégzett mentőásatás során. A valamikori tanyahelyen a kapubejáró oszlopainak az áthelyezésekor ugyanis mellékletes sírok kerültek elő 1928-ban, s ezt megelőzően pedig 1927-ben ugyanitt a tanya szomszédságában lévő út szélesítésekor is kerültek elő sírok. Akkor Kiss Lajos a területen lévő házak miatt sajnos nem tudott nagyobb ásatást végezni. Később 1958-ban Dienes István és Makkay János azonosították a lelőhelyet, amely ekkor már Kék külterületéhez tartozott.

A pontos azonosítás, s a várható további sírok alapján a Magyar Nemzeti Múzeum és a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézete közös ásatás keretében fogott hozzá a lelőhely hitelesítéséhez. A hitelesítő ásatás költségeit a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézete és a Szegedi Biológiai Központ Genetikai Kutatóintézete által vezetett NKFP pályázat anyagi kerete biztosította. A *Történelmi genetika a magyar ethnogenezis kutatásában* címet viselő program keretében olyan új 10. századi temetők hitelesítése zajlik, melyekből olyan genetikai minta nyerhető, ami kiegészíti a folyamatosan bővülő, s a program céljából kitűzött adatbázist. Az új minták felvételére részben az eddigi mérések pontosítása a feladat, vagyis annak a vizsgálata, hogy miként hatnak a csont megmaradt genetikai állományára egy-egy adott talaj összetevői.

Az ásatás során sikerült azonosítanunk a valamikori temetőt és a tanya helyét, megtaláltuk és feltártuk a temetőhöz tartozó, még meglévő sírokat (27 sír és sírtöredék). A kibontott sírok alapján a temetőtöredék teljesen feltártnak tekinthető.

A lelőhely a Rétköz egyik meghatározó 10–11. századi temetőjének számított. Ennek oka részben az északi kardkoptatónak és a hozzá kapcsolódó tudományos interpretációknak köszönhető. A kardkoptatót ugyanis Fettich Nándor, a ladánybenei leletből kiindulva, a korai emlékek közé sorolta. Feltételezését az 1928-ban múzeumba került leletek újabb vizsgálata, s a trapéz alakú vállas kengyelek megléte később már cáfolta.

Nyitva maradt azonban az a kérdés, hogy a beszterci temetőnek egy kései, a 10. század második felére datálható részét bolygatták-e meg, vagy pedig a legkorábbi sírok egyike vált a tanya épületeinek áthelyezésekor a munkálatok áldozatává. A most feltárt temetőtöredék alapján valószínűsíthető, hogy 1928-ban a temető korai részét bolygatták meg. A dombtetőn, a valamikori domb nyugati részén több É-D-i sorban, összesen 27 sírt és sírtöredéket, valamint egy őskori kemencét sikerült megfigyelni. A megtalált sírok leletanyaguk alap-

ján a 10. század középső harmadára, a század második felére keltezhető. A temetőtöredékben az abszolút keltezést segítő érme nem került elő, de számos ékszer-melléklet és a sírokban megfigyelt viseleti szokás segítette a temető pontosabb keltezését. A sírok egy részét már a korábbi beásások megbolygatták, a temető keleti részét pedig a domb átvágásával kialakított úttal, valamint a későbbi tanyaépületekkel semmisítették meg.

Munkatárs: dr. Menge Balázs antropológus.

LANGÓ PÉTER

38. Bezi határa

(Győr-Moson-Sopron megye) Ő, R, B, Á, Kö, Kú

2003. november 3–4-én terepbejárást végeztünk a község rendezési tervéhez kapcsolódó régészeti örökségvédelmi hatástanulmány előkészítése során. Cél a település területén található régészeti jelenségek, lelőhelyek azonosítása, illetve állapotvizsgálat volt. A vizsgálat során először a terület domborzati, vízrajzi viszonyait vizsgáltuk meg, ezt állapotfelmérés követte. Az erre alkalmas területen (szántás, vetés, tarló) extenzív terepbejárást végeztünk.

Összesen 11 lelőhelyet azonosítottunk a kutatás során, ezek jellege: őskori (azon belül nem meghatározható korú) települések; rézkori, bizonytalan jellegű jelenségek; kora bronzkori temető; bronzkori (mészbetétes és kispostagi kultúrához tartozó) telepek; kora és késő Árpád-kori, valamint késő középkori éremleletek; Árpád-kori települések; középkori telep és csatornarendszer; késő középkori telepek; kora újkori telep; ismeretlen korú kemence, telepjelenségek és sírok; szórvány kőeszközök (neolit).

A terepbejáráson részt vettek Marton Tibor és Stibrányi Máté régészek, Szabó Zoltán, Kiss Csaba régész-technikusok.

GÁBOR OLIVÉR

39. Békéscsaba, Árpád sor 56.

(MRT 10. k. 2/167 lh.)

(Békés megye) Szk?, Sza?

2003. április 11-én lakossági bejelentést kapott a Munkácsy Mihály Múzeum, hogy a fenti ingatlanon építkezés közben sírt találtak. Még aznap a helyszínre siettünk, kibontottuk a sír környékét, mely az ott épülő ház alapárkában feküdt, az utca felőli épület alapárkának K-i sarkánál.

A bolygatott váz fejjel DK-nek feküdt, a hátán nyújtva. A sír faltja egyes szakaszokon megfigyelhető volt. A medencét és a comb felső részét a mostani munkák során tették tönkre. A mellkas felső részét, a vállakat és a fejet már egy korábbi árok ásásakor elvitték. A lábak nyújtottak, a jobb szárkapocscsont kissé távolabb feküdt a váztól. A jobb combcsont felső harmada mellett, kívül egy bronzcsat került elő. A halott nemét a csontok alapján nem tudtuk egyértelműen megállapítani.

A lelőhely a Békéscsaba, Árpád sor 46. sz. lelőhellyel (167. lh.) lehet kapcsolatban, ahol a környező utcákat is érintve nagyobb kiterjedésű szkíta és szarmata temető sírjai kerültek elő. Ide tartozik a fürdő bejáratánál 1976-ban előkerült sír, és a szintén a fürdő bejáratánál néhány héttel a mostani leletmentés előtt kibontott csontváz is.

MEDGYESI PÁL – GYUCHA ATTILA

40. Békéscsaba, Berényi út

(MRT 10. k. 2/295 lh.)

(Békés megye) Ø

2003. augusztus 7–8-án felügyeletet tartottam a 295. sz. lelőhelyen, gázvezeték lerakása miatt. A munka során semmilyen régészeti objektum vagy lelet nem került elő.

MEDGYESI PÁL

41. Békéscsaba, Berzsényi utca 67.

(Békés megye) I

2003. március 25-én a Békéscsabai Rendőrkapitányság egy emberi koponyát juttatott el a Munkácsy Mihály Múzeumba, véleményezést kérve, hogy régészeti korból származó, vagy újabb kori-e. A koponyáról ránézésre megállapítható volt, hogy régészeti anyag.

A lelet 2003. március 22-én került elő Békéscsabán, a Berzsényi utca 67. sz. ingatlanon, alapásás közben. Március 26-án a helyszínen megállapítottuk, hogy az épületet már felépítették. Valójában a telken egy italozó áll, s e mögött épül egy nagyobb épület. A tulajdonos elmondta, hogy az új épület mögött, a kerítés alatt bukkantak a koponyára, de egyéb csontokat nem tudtak megfigyelni. Semmilyen lelet vagy kerámiatöredék nem került elő.

Megtudtuk azt is, hogy kb. 20 évvel ezelőtt a szomszéd ház alapozásakor szintén találtak sírokat, de erről nem történt bejelentés.

MEDGYESI PÁL

42. Békéscsaba, Degré utca

(MRT 10. k. 2/505 lh.)

(Békés megye) I

2003. július 26-án bejelentés érkezett a Munkácsy Mihály múzeumba, hogy az utca 2. sz. háza előtt, vízvezeték ásásakor emberi csontok kerültek elő. Másnap a helyszínre érve megállapítottuk, hogy a 2. sz. háznak a 4. sz. ház felőli sarkánál árkot ástak a járda és az úttest között. A munka során összedobált embercsontokat találtak, melyeket átadtak; lelet nem volt a mellettük.

A ház alapozásakor szintén találtak embercsontokat, de erről a múzeumot akkor nem értesítették. 1926-ban a ház előtt egy villanyoszlop lerakásakor egy sírt találtak. Melléklete nem volt. Az 1980-as években történt topográfiai felmérések során az akkori tulajdonos elmondta, hogy néhány évvel korábban, gázvezeték építése során embercsontokat találtak, melyek össze-